

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТУРИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ І РОЗУМНОЇ МОБІЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Необхідно більше уваги приділяти розвитку сталого туризму, а також використовувати «зелені» технології під час організації туристичних подорожей – починаючи від переміщення туристів і закінчуючи їх ночівлею (якщо це готелі, то бажано) з «нульовими» викидами), харчування або відвідування певних місць. Досить популярним стає зелений туризм, прояви якого спостерігаються як у сільському, так і в агротуризмі. Європейські держави розробили та успішно реалізують Концепції розвитку зеленого туризму [1]. Вони враховують особливості традицій кожного народу, спрямовані на збереження етнокультурної та архітектурної спадщини, природного та історичного середовища проживання, відродження духовних цінностей і способу життя.

Зелений туризм – це, по суті, будь-яка форма туризму, яка використовує методи екологічного менеджменту та орієнтована на збереження природи та сприяння сталому розвитку планети. Це своєрідна альтернатива традиційному комерційному масовому туризму. Зазвичай туристи, які обирають таку подорож, свідомо беруть на себе відповідальність за збереження навколишнього середовища. Що стосується залізничного туризму, то можна сказати, що він є більш «зеленим» у порівнянні, наприклад, з автомобільним туризмом, оскільки виробляє значно менше викидів у навколишнє середовище [2]. На нашу думку, найзручнішим способом організації пересування туристів у межах материка є

залізничний транспорт. Саме залізничний транспорт має багато переваг перед автомобільним транспортом, наприклад, незалежність від погодних умов, точність розкладу, зручні ліжка, доступна вартість, екологічність та інші. Відповідно до Стратегії сталої мобільності Європи, найближчим часом планується збільшення обсягів пасажирських перевезень залізницею та перехід цього виду транспорту на більш сучасні технології з нульовим викидом шкідливих речовин. Враховуючи це, ми вважаємо, що залізничний транспорт може стати ключовим засобом пересування, а при організації залізничного туризму – ще й місцем ночівлі, при цьому туристи значно заощадять кошти порівняно з проживанням у готелях [3].

Старовинні залізниці є одним із видів культурної спадщини, при цьому до об'єктів спадщини можна віднести промислові залізниці та їх атрибути, які можуть бути цікавими для відвідування сучасним туристам. Туризм і транспорт доповнюють один одного, і залізниця відіграє ключову роль серед варіантів наземного транспорту у впливі на прибуття туристів. Збільшення обсягів послуг залізничного транспорту сприяє інтенсивному розвитку туризму. Покращення регіонального транспортного сполучення є ключовим фактором туристичного попиту [4]. У межах материка для організації туристичних поїздок туристи можуть скористатися автомобільним або залізничним транспортом. Саме транспорт, тобто мобільний транспорт, є джерелом забруднення атмосфери. За оприлюдненими експертами даними, 90 % забруднення навколишнього середовища припадає на автомобільний транспорт, менше 2 % — на залізницю. Залізничний транспорт набагато екологічніший за автомобільний, оскільки більшість залізниць електрифіковані, а решту залізниць, згідно Стратегії розумної мобільності Європейського Союзу, планується перевести на вузли з нульовим викидом забруднюючих речовин.

Туристичні перевезення залізницею можуть бути організовані як на широкій (1520 мм), так і на вузькій колії (1435 мм). Є чимало прикладів успішної роботи туристичних залізниць, де успіх не залежить від ширини колії, адже організатори туристичних подорожей залізницею, чи то ширококолійною, чи то

вужькоколіійною, намагаються організувати поїздку таким чином і в такому спеціалізованому рухомому складі залучити якомога більше туристів різних категорій. Як державні, так і приватні залізниці можуть організовувати залізничні поїздки самостійно, а також у співпраці з приватними підприємцями. Вони повинні передбачати: забезпечення безпечних і комфортних умов для пасажирів під час руху, організацію ночівлі в поїзді, організацію харчування в поїзді, організацію харчування поза туристичним поїздом, організацію відпочинку в поїзді, організацію відпочинку в поїзді, дозвілля поза поїздом, організацію трансферів іншими видами транспорту до місць проведення екскурсій та інші важливі для туриста послуги (наприклад, послуги перекладача, лікаря, медичне страхування тощо).

Далі вважаємо за доцільне навести основні фактори, що на різних рівнях впливають на бажання туристів подорожувати залізницею. Так, *на макрорівні* це можуть бути такі фактори: безпека; рівень розвитку транспортної інфраструктури; рівень розвитку туристичної інфраструктури; фактори зовнішнього середовища; зображення туристичної залізниці; *на мезорівні* це: наявність конкуренції в інших видах транспорту щодо організації тієї чи іншої поїздки, відвідування того чи іншого туристичного об'єкта; платоспроможність туриста; культурний рівень туриста, його обізнаність у цілому; реакція місцевого населення на відвідування їхньої місцевості туристами. Ночівлю туристів, як і харчування, можна організувати комбіновано: як у самому поїзді, так і поза ним.

Подорожі туристичними поїздами досить популярні в багатьох країнах світу. Враховуючи стабільний попит з боку потенційних туристів та орієнтацію залізничного транспорту на сталий розвиток суспільства, перехід на екологічно чисті технології, ми вважаємо, що урядам, інвесторам та науковцям варто звернути увагу на розвиток залізничного туризму. Переваги поїздок залізницею: охоронний супровід, незалежність від погодних умов, екологічність, дотримання графіку руху, зручні спальні місця, можливість проїзду для людей з обмеженими можливостями, наявність купе на 1 або 2 особи (після коронавірусної хвороби та як наслідок, страх захворіти на будь-які інші захворювання, туристи хочуть

якомога менше контактувати зі сторонніми, віддають перевагу такому виду пересування, де контакт з іншими людьми мінімальний), робота вагон-ресторану, де харчування на будь-який смак - від веганів до м'ясоїдів, від дітей до дорослих, від хворих до здорових, а також наявність необхідних зручностей під час подорожі (інтернет, телебачення, сейф, кондиціонер, опалення купе, освітлення та ін.).

Література:

1. Sustainable and Smart Mobility Strategy. URL : https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/mobility-strategy_en.
2. Pshinko O, Martseniuk L, Bobyl V, Kakhovska O 2019 Economic and mathematical models of development of the railway tourism. *SHS Web of Conferences* 67 36-44.
3. Pshinko O, Charkina T, Martseniuk L, Orlovska O 2022 Hubs as a Key Tool for Improving the Quality of the Service and Development of Multimodal Passenger Traffic. *Transport Problems* 17 (1) 201-214.
4. Severino A, Martseniuk L, Curto S, Neduzha L 2021 Routes Planning Models for Railway Transport Systems in Relation to Passengers' Demand. *Sustainability* 13 (16) 86-96.